

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

ЗАТВЕРДЖЕНО
Приймальною комісією
Протокол № 4 від 29.01.18 р.
Голова Приймальної комісії

В. О. Огнев'юк

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ЕКЗАМЕНУ
З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ

Освітній рівень:

Галузь знань:

01 Освіта

перший (бакалаврський)

Спеціальність:

012 дошкільна освіта

013 початкова освіта

014 середня освіта

016 спеціальна освіта

017 фізична культура і спорт

022 дизайн

023 образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

024 хореографія

025 музичне мистецтво

029 інформаційна, бібліотечна та архівна справа

032 історія та археологія

033 філософія

035 філологія

02 Культура і мистецтво

03 Гуманітарні науки

05 Соціальні

та поведінкові науки

06 Журналістика

07 Управління

та адміністрування

08 Право

11 Математика та статистика

12 Інформаційні

технології

22 Охорона здоров'я

23 Соціальна робота

29 Міжнародні відносини

053 психологія

061 журналістика

072 фінанси, банківська справа та страхування

081 право

111 математика

122 комп'ютерні науки

227 фізична терапія, ерготерапія

231 соціальна робота

291 міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

На базі: повної загальної середньої освіти

ПОГОДЖЕНО

Проректор з науково-методичної

та навчальної роботи

О.Б.Жильцов

РОЗГЛЯНУТО І ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні

кафедри української

літератури і компаративістики

Протокол № 6 від 19 січня 2018 р.

Завідувач О.О.Бровко

кафедри української мови

Протокол № 10 від 17 січня 2018 р.

Завідувач С.О.Караман

Київ - 2018

**Тестові завдання для вступного екзамену
з української мови та літератури**

Час виконання – 80 хвилин

Загальна кількість завдань в тесті – 40

Тест складається з трьох форм:

1. Завдання з вибором однієї правильної відповіді 1-12.

До кожного із завдань пропонується 4 варіанти відповіді, серед яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо учасник вибрав та позначив правильну відповідь у бланку А.

за завдання з вибором однієї правильної відповіді: – 0 або 5 балів.

2. Завдання з вибором однієї правильної відповіді 13-16.

До кожного із завдань пропонується 5 варіантів відповіді, серед яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо учасник вибрав та позначив правильну відповідь у бланку А.

за завдання з вибором однієї правильної відповіді: – 0 або 5 балів.

3. Завдання на встановлення відповідності 17-20.

До кожного завдання у двох колонках подано інформацію, яку позначено цифрами (ліворуч) і літерами (праворуч). Виконуючи завдання, необхідно встановити відповідність інформації, позначеної цифрами і літерами (утворити логічні пари).

за завдання на встановлення відповідності (логічні пари): 1, 2, 3, 4 – до 5 балів (за кожну правильну пару – 1, 25 балів).

Максимальна кількість балів, яку можна набрати, правильно виконавши всі завдання тесту з української мови та літератури, – 200.

Критерії оцінювання знань з мінімальною кількістю балів 100

для допуску до участі в конкурсі

Кількість балів	Критерії
до 99	Виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

100-132	Виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
133-166	Виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
167-200	Виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.

Критерії оцінювання знань з мінімальною кількістю балів 120

для допуску до участі в конкурсі

Кількість балів	Критерії
до 119	Виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, істотні помилки у відповідях на запитання, невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.
120-145	Виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач.
146-173	Виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак, містять певні неточності; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.
174-200	Виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих джерелах; вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їхньому взаємозв'язку і розвитку, чітко і лаконічно; логічно і послідовно відповідати на поставлені запитання; вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.

Інструкція щодо виконання тесту

- 1. Правила виконання зазначені перед завданнями кожної нової форми.**
- 2. Відповідайте тільки після того, як Ви уважно прочитали та зрозуміли завдання.**
- 3. У разі необхідності використовуйте як чернетку вільні від тексту місця.**
- 4. Намагайтеся виконати всі завдання.**

Інструкція щодо заповнення бланка відповідей

- 1. До бланка записуйте лише правильні, на Вашу думку, відповіді.**
- 2. Відповіді вписуйте чітко, дотримуючись вимог інструкції до кожної форми завдань.**
- 3. Якщо Ви неправильно позначили відповідь, можете виправити її, замалювавши попередню позначку та поставивши нову.**
- 4. Ваш результат залежатиме від загальної кількості правильних відповідей.**

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА

Давня українська література

Розвиток літописання Київської Русі. Жанрова своєрідність "Повісті временних літ".

Історична основа "Слова о полку Ігоревім". Провідна ідея поеми та художні засоби її втілення. Система образів у "Слові о полку Ігоревім".

Козацькі літописи. Загальна характеристика. Образ Богдана Хмельницького в "козацьких" літописах.

Г.С.Сковорода – видатний мислитель ХУІІІ ст. Збірка "Сад божественних пісень".

Українська література ХІХ - початку ХХ ст.

І.Котляревський – перший класик нової української літератури, видатний просвітител. "Енеїда" Івана Котляревського – першій твір нової української літератури. Зв'язок «Енеїди» з національними традиціями, зарубіжною і російською літературами. Поняття про бурлеск і травестію.

Становлення української драматургії. Драматичні твори ("Наталка Полтавка", "Москаль-чарівник"), їх художні особливості. Новаторський характер п'єси Котляревського "Наталка Полтавка". Система образів, засоби їх

розкриття.

Просвітительський реалізм І.П.Котляревського.

Г.Ф.Квітка-Основ'яненко – перший прозаїк нової української літератури, Сентиментально-реалістична повість "Маруся, її ідейно-тематичне спрямування. Ідилічне змалювання побуту, обрядів, природи України у повісті.

Творчий шлях Т.Г. Шевченка, еволюція його художнього методу. Лірика і балади раннього періоду.

Лірика періоду "трьох літ". її громадянський пафос і висока художня довершеність. Ідейно-естетичні погляди поета того часу. Мрії Т.Шевченка про щасливе майбутнє України.

Сатира письменника. її народний характер. Тематичне, жанрове і стильове багатство поем "Сон" ("У всякого своя доля"). "Кавказ", "І мертвим, і живим...". Прометей – символічний образ нескореного народу (за поемою "Кавказ" Т.Г.Шевченка).

Поетична творчість П.Куліша. "Чорна рада» П.Куліша – перший історичний роман в українській літературі. Зображення козацького лицарства в ньому та осмислення історичного минулого України.

Творчість Марка Вовчка. Розповідна майстерність письменниці.

Творчість І.Нечуя-Левицького. Літературні традиції і новаторство письменника.

Творчість Панаса Мирного. Роман "Хіба ревуть воли, як ясла повні?", його тематика, образи, засоби їх типізації; мова твору. Своєрідність композиції роману. Поняття про соціально-психологічний роман.

Життєвий і творчий шлях І.Франка, становлення І.Франка як поета, його роздуми про "секрети поетичні". Збірка "З вершин і низин", її новаторство, злободенність тематики, художня досконалість та перекладання на музику кращих творів. Збірка поезій "Зів'яле листя". Причини її появи та джерела. Ліричний герой поетичної драми "Зів'яле листя". Вміння автора поєднати в поезіях соціальні, революційні, філософські та інтимні мотиви.

Драматичні твори, їх тематика, жанри і стильові особливості. Ідейно-художній аналіз соціально-побутової драми «Украдене щастя», її конфлікти, реалізм і типовість образів.

Українська література кінця ХІХ - початку ХХ ст. Тематика, жанри і стильові особливості поезії, прози і драматургії цього часу.

М.Коцюбинський, його ідейно-естетичні погляди. ідейно-художній аналіз різних за проблематикою, жанрами і стильовими особливостями творів "Харитя", "Дорогою ціною" і "Цвіт яблуні". Ідейно-художній аналіз новели "Intermezzo". Проблема позитивного героя в новелах. М.Коцюбинський – майстер психологічної новели.

Життєвий і творчий шлях Лесі Українки. Основні мотиви, образи, художня специфіка патріотичної лірики Лесі Українки. Драматургія, її тематика, жанрова різноманітність і новаторство. Філософська ідея, система образів, поетична символіка, особливості композиції драми-феєрії "Лісова пісня". Поняття про її жанр. Проблема боротьби за вільне, красиве, духовно багате життя у драмі-феєрії "Лісова пісня". Творчість Лесі Українки –

визначне явище світової культури.

В.Стефаник – майстер соціально-психологічної новели. Тематика, образи, художня специфіка новел. Твори Василя Стефаника – шедеври світової новелістики. Експресіонізм у творчості письменника.

Неоромантичні тенденції творчості О.Кобилянської. Ідейно-художні особливості повістей "Земля" і "У неділю рано зілля копала".

Українська література XX століття

Своєрідність української літератури початку XX ст.

Розвиток української поезії 20-30 рр. Жанрово-стильове багатство ліричних творів.

Характеристика творчості П.Тичини. Провідні збірки. Особливості стилю письменника на прикладі збірки «Сонячні кларнети». Вияв українського модернізму у ранній творчості митця. Естетичні засади поезії П.Тичини.

М.Рильський – неординарний майстер ліричної поезії. Розмаїття тем і мотивів, психологічна наповненість і витонченість поетичних образів у ліриці М.Рильського. Відстоювання високої культури поетичної творчості в угрупованні неокласиків.

Поетична творчість неокласиків (М.Зеров, П.Филипович, М.Драй-Хмара. Ю.Клен). Загальна характеристика.

В.Сосюра – визначний поет-лірик. Провідні мотиви лірики. Особливості стилю письменника. Початок літературної творчості В.Сосюри. "Червона зима" – поема про громадянську війну. Драма поета і драма особистості. Ілюзії автора, навіяні ідеологічною системою. Автобіографічна основа поеми. Інтимна лірика В.Сосюри.

Вольовий характер ліричного героя творів Євгена Маланюка. Тема історичної долі України, протест проти безправності на Україні, проголошення потреби формування нової, національно свідомої особистості. Ідея української державності у поезії Є.Маланюка. зображення "степоної Еллади". Посилення трагедійності світовідчуття Є.Маланюка у пізніх поезіях.

Творчість Володимира Винниченка і її місце в літературному процесі. Тематика, гуманістичний пафос прози та драматургії. Характеристика одного прозового твору. Реалістичне зображення людських характерів у творах Володимира Винниченка.

Трагізм життєвої долі М.Хвильового та його героїв. Суперечність між гуманістичними, вселюдськими ідеалами й жорстокою дійсністю громадянської війни, роздвоєння особистості ("Я (Романтика)", "Мати").

В.Підмогильний. Продовження інтелектуальної, філософсько-психологічної лінії в українській літературі початку XX ст. тематичне розмаїття прози митця; тема міста й села ("Місто").

Національно-патріотичне піднесення та літературне пожвавлення 1941-1945 рр., спричинене боротьбою проти фашизму. Розкриття основної теми Батьківщини-України в широких соціально-політичних та духовно-історичних аспектах в ліриці П.Тичини, М.Рильського, М.Бажана, А.Малишка, В.Сосюри.

Сміливість постановки питань про долю українського народу, своєрідність художньої форми творів О.Довженка. Кіноповість як жанр української літератури. Провідні ознаки стилю О.Довженка, їх втілення у кіноповісті "Україна в огні". Роздуми про джерела духовного формування людини та ознаки національно-органічного способу мислення у кіноповісті О.Довженка "Зачарована Десна".

Проблема боротьби добра і зла в романі У.Самчука "Марія". Своєрідне розкриття теми існування людини в тоталітарному суспільстві, пошуки форм боротьби з тоталітаризмом у прозі У.Самчука.

Загальна характеристика літературного процесу 60-70-х років ХХ ст. Літературне шістдесятництво. Провідні мотиви лірики "шістдесятників" (Л.Костенко, І.Драч, В.Симоненко, В.Стус, М.Вінграновський та ін.). Виклик бездуховності, описовості, догматизмові, проголошення свободи творчого самовираження митця. Поєднання традиції і новаторства у поезії Л.Костенко, В.Симоненка, М.Вінграновського, І.Драча. Мужність і стійкість ліричного героя В.Стуса у нерівній боротьбі зі злом і неправдою.

Творчість Д.Павличка. Любов до рідної мови, розуміння її значення як основи духовності народу, гнівний осуд перевертнів, що зраджують рідну мову у віршах "О слово рідне, хто без тебе я?..". "Ти зрікся мови рідної", "Якби я втратив очі, Україно...". Ставлення до землі, хліба, до людської праці як критерію морально-етичних якостей людини у вірші "Коли ми йшли удвох з тобою".

Ліна Костенко. Яскравий світ художнього слова Л.Костенко, громадянська насаженість її поезій, висока художня культура, багата образність, глибина думки, афористичність вислову.

Історична основа роману у віршах "Маруся Чурай". Народнопісенні джерела. Основний конфлікт - між вірністю та зрадою, високою духовністю та приземленими матеріальними інтересами. Проблема митця і народу, ролі мистецтва в житті й боротьбі за національне визволення. Філософське осмислення історичного минулого України, проекція на сьогодення.

Іван Драч – поет невпинного пошуку нового змісту й форм вираження буття людей доби НТР, планетарних конфліктів, навислої над людством загрози воєнної катастрофи. Проблема Чорнобильської трагедії в українській літературі. «Чорнобильська мадонна». Символічний ряд поеми.

Постмодернізм в українській літературі, його представники.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білоус П. В. Історія української літератури XI–XVIII ст. Навчальний посібник / П. В.Білоус. – К. : ВЦ Академія, 2009. – 426 с.
2. Історія української літератури XIX ст.: підручник для студ. філол. спец. : у 2-х кн. / [заг. ред. М.Жулинського]. – К. : Либідь, 2006. Кн. 2 : Література 60-90-х років. – 2006. – 712 с.
3. Історія української літератури XIX ст.: підручник для студ. філол. спец. : у 3-х кн. / [заг. ред. М.Яценка]. – К. : Либідь, 1996. Кн. 2: Література 1860-

90-х років. – 1996. – 712 с.

4. Історія української літератури ХХ століття: у 2 т. : підручник / За ред. В. Г. Дончика. – К. : Наук. думка, 1998.

5. Історія української літератури. Кінець ХІХ – початок ХХ ст.: у 2 кн. : підручник / за ред. О. Д. Гнідан. – Кн. 2. – К. : Либідь, 2006. – 496 с.

6. Кіраль С.С., Єременко О.В., Чухліб Т.М. Українська мова та література: Посібник для абітурієнтів. – К. : Видавництво Держкомстату України, 2001. – 76 с.

7. Кіраль С. С., Єременко О. В., Чухліб Т.М. «Як парость виноградної лози ...»: Посібник з української мови і літератури для вступників до вищих навчальних закладів. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2002. – 139 с.

8. Ковалів Ю. Історія української літератури кінця ХІХ – поч. ХХІ ст. Том перший. У пошуках іманентного сенсу. – К. : Академія, 2013. – 513 с.

9. Українське слово. Хрестоматія української літератури та літературної критики ХХ ст. У 4 кн. / Упоряд. В. Яременко, Є. Федоренко, Оксана Сліпушко. – К. : Рось, 1995.

УКРАЇНСЬКА МОВА

Фонетика і графіка. Орфоепія і орфографія

Звуки мови. Голосні і приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінки і глухі. Подовжені звуки.

Букви й інші графічні засоби. Алфавіт. Співвідношення звуків і букв. Звукове значення букв я, ю, є, ї, щ та буквосполучень дз, дзь, дж. Склад. Наголос.

Ненаголошені голосні, їх вимова і позначення на письмі.

Вимова приголосних звуків та позначення їх на письмі. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних. Чергування у — в, і — й. Орфограма. Орфографічна помилка.

Правила вживання апострофа, м'якого знака. Подвоєння букв на позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних звуків. Написання слів іншомовного походження.

Будова слова, словотвір і орфографія

Спільнокореневі слова і форми слова. Основа слова і закінчення змінних слів. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Найпоширеніші чергування голосних і приголосних звуків. Вимова і написання префіксів з- (зі-, с-), роз-, без-, пре-, при-, **прі**. Змінювання і творення слів. Основні способи словотворення в українській мові. Зміни приголосних при творенні слів. Правопис складних і складноскорочених слів.

Лексикологія і фразеологія

Поняття про лексику. Лексичне значення слова. Однозначні і багатозначні слова. Пряме і переносне значення слів. Синоніми, антоніми, омоніми. Загальновживані слова. Діалектні та професійні слова. Запозичені слова. Застарілі слова. Неологізми. Поняття про фразеологізми. Фразеологізми в ролі членів речення.

Морфологія і орфографія

Поняття про самотійні та службові частини мови.

Іменник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Іменник: назви істот і неістот, загальні і власні назви. Рід, число, відмінки іменників. Типи відмін іменників. Незмінні іменники. Способи творення іменників. Правопис відмінкових закінчень іменників. Правопис найуживаніших суфіксів. Велика буква у власних назвах.

Прикметник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Якісні, відносні та присвійні прикметники. Повні і короткі форми прикметників. Ступені порівняння прикметників, їх утворення. Відмінювання прикметників. Способи творення прикметників. Правопис відмінкових закінчень і найуживаніших суфіксів прикметників. Написання складних прикметників.

Числівник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники кількісні (на означення цілих чисел, дробових та збірних) і порядкові. Числівники прості і складні. Відмінювання кількісних і порядкових числівників. Правопис числівників.

Займенник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди займенників. Відмінювання займенників. Правопис займенників.

Дієслово як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Неозначена форма дієслова. Види дієслів (дійсний, умовний, наказовий). Часи дієслів. Дієслова I і II дієвідмін. Особа і число (в теперішньому і майбутньому часі). Безособові дієслова. Способи творення дієслів. Правопис дієслів.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні і пасивні дієприкметники, їх творення. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові дієслівні форми на -но, -то. Правопис дієприкметників.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки і синтаксична роль. Дієприслівники недоконаного і доконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот. Правопис дієприслівників.

Прислівник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Ступені порівняння прислівників. Способи їх творення. Правопис прислівників.

Прийменник як службова частина мови. Непохідні і похідні прийменники. Правопис прийменників разом, окремо і через дефіс.

Сполучник як службова частина мови. Сполучники сурядності і підрядності. Правопис сполучників разом і окремо.

Частка як службова частина мови. Формотворчі, заперечні та модальні частки. Написання часток бо, но, то, от, таки. Не з різними частинами мови.

Вигук як частина мови. Правопис вигуків.

Синтаксис і пунктуація

Словосполучення. Будова і типи словосполучень за способом вираження головного слова.

Просте речення. Види речень за метою висловлювання: розповідні, запитальні, спонукальні. Окличні речення. Члени речення (підмет і присудок; присудок простий і складений; додаток, означення, обставини) і способи їх вираження. Прикладка як різновид означення. Порівняльний зворот. Розділові знаки в кінці речення. Тире між підметом і присудком. Розділові знаки при прикладках і порівняльних зворотах. Речення двоскладні і односкладні. Різновиди односкладних речень. Повні і неповні речення. Тире в неповних реченнях. Однорідні члени речення. Узагальнююче слово при однорідних членах речення. Однорідні й неоднорідні означення. Розділові знаки при однорідних членах речення. Звертання і вставні слова (словосполучення, речення). Розділові знаки при них. Відокремлені другорядні члени речення (в тому числі уточнюючі). Розділові знаки при відокремлених членах.

Складне речення, його типи. Складносурядне сполучникове речення. Складнопірядне речення зі сполучниками і сполучними словами.

Основні види підрядних речень. Складне речення з кількома підрядними. Розділові знаки в складносурядному і складнопідрядному реченнях. Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому реченні. Складне речення з різними видами сполучникового і безсполучникового зв'язку. Розділові знаки в ньому. Пряма й непряма мова. Цитата. Діалог. Розділові знаки при прямій мові, цитаті, діалозі.

Відомості про мовлення

Поняття про спілкування і мовлення. Ситуація спілкування: адресати (той, хто говорить чи пише) і адресант мовлення, мета й умови спілкування, повідомлення (висловлювання), його зміст і форма. Тема і основна думка висловлювання. Різновиди мовленнєвої діяльності: говоріння, писання, читання, слухання. Основні вимоги до мовлення: змістовність, послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність. Мовленнєві помилки. Етика спілкування й етикет.

Поняття про текст. Поділ тексту на абзаци. Мовні засоби зв'язку речень у тексті. Поняття про стилі мовлення: розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий і публіцистичний. Поняття про типи мовлення: розповідь, опис, міркування.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Кіраль С.С., Єременко О.В., Чухліб Т.М. «Як парость виноградної лози ...»: Посібник з української мови і літератури для вступників до вищих навчальних закладів. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2002. – 139 с.
2. Кіраль С.С., Єременко О.В., Чухліб Т.М. Українська мова та література: Посібник для абітурієнтів. – К.: Видавництво Держкомстату України, 2001. – 76 с.
3. Олійник О. Б., Шинкарук В. Д., Гребницький Г.М. Граматика української мови. Навчальний посібник. — К.: Кондор, 2007. — 544 с.
4. Пентиліук М. І., Іващенко О. В. Українська мова: Підручник-комплекс / М. І. Пентиліук, О. В. Іващенко. – К. : Ленвіт, 2001. – 352 с.
5. Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. Сучасна українська літературна мова: Підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.. – К.: Вища шк., 2003. – 430 с.
6. Пономарів О. Д. Сучасна українська мова: Підручник. — К.: Либідь, 2001. — 400 с.
7. Слинько І. І., Гуйванюк Н. В., Кобилянська М. Ф. Синтаксис сучасної української мови: Проблемні питання. – К.: В. шк., 1994. – С. 279-285.
8. Українська мова: Енциклопедія / редкол.: Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О., Зяблюк М. П. та ін. – [2-ге вид.]. – К. : Вид-во «Укр. енцикл-я» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
9. Український правопис: / НАН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні; Інститут української мови. — К.: Наук. думка, 2012. — 288 с.